

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

NR
61

RYNEK MLEKA

stan i perspektywy

P Ó Ł R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 1991 ROKU

ISSN 1231-2673

**ANALIZY
RYNKOWE**

Redakcja naukowa
Piotr Szajner

PAŹDZIERNIK 2021

KOMITET REDAKCYJNY:

Marian Podstawka
Stanisław Kowalczyk
Aldona Skarzyńska
Iwona Szczepaniak
Piotr Szajner

RECENZENT:

Łukasz Ambroziak

REDAKCJA NAUKOWA RYNKU MLEKA:

Piotr Szajner

Oceny i komentarze prezentowane w Analizach Rynkowych są opracowywane na podstawie najlepszych i sprawdzonych źródeł informacji, i są wyrazem wiedzy oraz poglądów autorów.
Nie mogą więc być podstawą roszczeń podmiotów za skutki podejmowanych decyzji,
które każdy podejmuje na własne ryzyko i koszt.

Wykorzystując informacje zawarte w publikacji prosimy o podanie źródła.

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Rynków Rolnych i Metod Ilościowych IERiGŻ-PIB
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner

WYDAWCA: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy,
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
PROJEKT OKŁADKI: Leszek Ślipki
SKŁAD: Barbara Walkiewicz
DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB
Ark. wyd. 4,8

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	5
I. Produkcja mleka	7
<i>dr inż. Piotr Szajner</i>	
<i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	
II. Przetwórstwo mleka	14
<i>dr inż. Piotr Szajner</i>	
<i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	
III. Spożycie mleka i jego przetworów	18
<i>dr inż. Piotr Szajner</i>	
<i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	
IV. Handel zagraniczny mlekiem i jego przetworami	23
<i>dr inż. Piotr Szajner</i>	
<i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	
V. Ceny	32
<i>dr inż. Piotr Szajner</i>	
<i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	
Aneks	40

W 2021 r. uwarunkowania rynkowe krajowej branży mleczarskiej były determinowane przede wszystkim dobrą koniunkturą na międzynarodowym rynku, której wyrazem był wzrost cen trwałych produktów mlecznych. Pomimo kolejnych faz pandemii wywołanej przez COVID-19 w gospodarce światowej, unijnej i krajowej została przezwyciężona recesja gospodarcza i odnotowano wyraźne symptomy ożywienia gospodarczego. Niekorzystny wpływ na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw i gospodarstw domowych mają silne czynniki inflacyjne, które są źródłem rosnącego ryzyka. Uwarunkowania agrometeorologiczne w okresie wegetacji były korzystne i skutkowały dużymi zbiorami roślin paszowych wykorzystywanych w chowie bydła mlecznego. W przedstawionych powyżej uwarunkowaniach rynkowych branża mleczarska kontynuowała procesy restrukturyzacji, co w długim okresie potwierdziły wyniki Powszechnego Spisu Rolnego. Szacuje się, że liczba gospodarstw rolnych utrzymujących krowy wynosi ok. 170 tys., w tym 90-95 tys. podmiotów dostarcza surowiec do przemysłu mleczarskiego.

W czerwcu 2021 r., w porównaniu z analogicznym okresem 2020 r., pogłowie krów ogółem spadło o 3,2% do 2388 tys. szt., a krów mlecznych o 4,7% do 2113 tys. szt. Spadku liczby krów mlecznych nie zrekomensował duży wzrost (o 10,4%) pogłowia krów wykorzystywanych w produkcji mięsa wołowego. Głównym powodem spadku liczby krów mlecznych są zmiany strukturalne w rolnictwie, gdyż ceny skupu były wysokie. Postępująca koncentracja i modernizacja produkcji mleka w średnich i dużych gospodarstwach rolnych skutkowałą wzrostem przeciętnej wydajności krów mlecznych o 1,7% do 6570 l/szt. Wzrost mleczności nie zrekomensuje spadku pogłowia krów mlecznych i produkcja mleka surowego w 2021 r. spadnie o 1,0% do 14,3 mld l (14,7 mln t).

Rozdysponowanie produkcji mleka surowego w Polsce w coraz większym stopniu odbywa się poprzez kanały rynkowe, gdyż rośnie skup przez przemysł mleczarski, a spada sprzedaż bezpośrednia i zużycie w gospodarstwach rolnych. W 2021 r. dostawy surowca do przemysłu mleczarskiego mogą wzrosnąć o 0,3% do 12,2 mld l i będą stanowiły 85,5%

produkcji mleka. Sprzedaż bezpośrednia spadnie do ok. 270 mln l. Zużycie mleka w gospodarstwach rolnych zmniejszy się do ok. 1,8 mld l, gdyż wzrost zużycia na cele paszowe do 0,8 mld l nie zrekomensuje spadku samozaopatrzenia do 1,0 mld l. Spadek sprzedaży bezpośredniej i samozaopatrzenia jest konsekwencją rezygnacji z chowu krów mlecznych w najmniejszych gospodarstwach.

W 2021 r. ceny skupu mleka w Polsce utrzymują się na wysokim poziomie, gdyż w okresie styczeń-sierpień średnia cena wyniosła 1,51 zł/l i była o 12,6% wyższa niż w analogicznym okresie 2020 r. Ceny skupu wahały się w granicach od 1,49 zł/l w styczniu i lutym do 1,52 zł/l w kwietniu. W okresie letnim odnotowano nieznaczny sezonowy spadek cen do 1,50 zł/l, ale był on znacznie mniejszy niż w poprzednich latach. Przewiduje się, że w 2021 r. średnia cena skupu wyniesie 1,53 zł/l i będzie o 11,0% wyższa niż przed rokiem. Wzrostowi cen skupu towarzyszyła większa dynamika cen surowców paszowych, w tym głównie zbóż, co negatywnie wpływało na dochodowość chowu.

Tabela 1

Bilans mleka (w tys. t)¹

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ^{a)}	2022 ^{b)}
Produkcja ogółem	13271	13790	14215	14518	14847	14693	14795
w tym mleka krowiego	13244	13721	14170	14503	14822	14668	14770
Import ^{c)}	1825	1820	1910	1900	2100	2100	2200
Razem do dyspozycji	15096	15610	16125	16418	16947	16793	16995
Eksport ^{c)}	3880	4210	4650	4610	4730	4650	5000
Na pasze	515	565	630	720	770	825	875
Na spożycie	10701	10835	10845	11088	11447	11318	11120
Razem rozchody	15096	15610	16125	16418	16947	16793	16995
Samowystarczalność^{d)} (%)	118,3	121,0	123,9	123,0	121,5	121,0	123,3

¹ Liczby względne (wskaźniki, odsetki) w całym raporcie obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością, niż podano w publikacji. Ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości ogółem.

^{a)} Szacunek IERiGŻ-PIB.

^{b)} Prognoza IERiGŻ-PIB.

^{c)} Wolumen eksportu i importu obliczono wykorzystując współczynniki zawartości suchej masy, zgodnie z rozdziałem V.

^{d)} Liczona jako relacja produkcji ogółem do zużycia wewnętrznego (spożycie plus zużycie paszowe).

Źródło: Obliczenia IERiGŻ-PIB na podstawie danych GUS i MF.

W pierwszym półroczu 2021 r. utrzymała się wzrostowa tendencja obrotów handlu zagranicznego w branży mleczarskiej, które wykazywały wysoką dynamikę w ujęciu wartościowym. Głównym powodem tego była poprawa koniunktury na światowym rynku. W ujęciu ilościowym eksport i import produktów mlecznych nieznacznie spadły, co prawdopodobnie wynikało ze stabilizacji dostaw surowca oraz zmian w strukturze towarowej. Eksport wyrażony w ekwiwalencie surowca wyniósł 2500 tys. t i był o 0,4% mniejszy niż w analogicznym okresie 2020 r. Wartość wywozu zwiększyła się o 7,8% do 1321,8 mln EUR. Import w przeliczeniu na surowiec wyniósł 1075 tys. t i był o 0,5% mniejszy niż przed rokiem. Wartość przywozu wzrosła o 4,7% do 590,2 mln EUR. W rezultacie saldo wymiany w ujęciu ilościowym spadło o 0,3% do 1425 tys. t, ale jego wartość zwiększyła się o 10,5% do 731,6 mln EUR.

W okresie styczeń-sierpień 2021 r., w porównaniu z analogicznym okresem 2020 r., ceny detaliczne artykułów mleczarskich wzrosły o 2,5%, a masła spadły o 1,2%. Dynamika cen detalicznych towarów i usług konsumpcyjnych wyniosła 4,0%, a cen żywności i napojów bezalkoholowych 1,7%. Wzrost cen artykułów mleczarskich był nieznacznie niższy od stopy inflacji oraz nieznacznie wyższy od wzrostu cen żywności ogółem. Dynamika cen artykułów mleczarskich była wyższa niż cen mięsa i przetworów ogółem (0,5%), ale niższa niż cen ryb i ich przetworów (3,6%). Masło potaniało

względem tłuszczów roślinnych i pozostałych tłuszczów zwierzęcych.

W 2021 r. bilansowe spożycie mleka i przetworów wyniesie ok. 11,3 mln t i będzie o 1,1% mniejsze niż przed rokiem. Głównym czynnikiem decydującym o tym będą relacje cenowe względem produktów substytucyjnych (głównie mięsa i przetworów oraz tłuszczów roślinnych) oraz niekorzystna sytuacja demograficzna w kraju, która znacząco nasiliła się w okresie pandemii COVID-19. Wpływ na konsumpcję żywności w Polsce mają nasilające się czynniki inflacyjne, w tym szczególnie w innych sektorach gospodarki (np. energia, materiały i usługi), które niekorzystnie wpływają na budżety gospodarstw domowych. Na podstawie wyników badań budżetów rodzinnych ocenia się, że bilansowe spożycie mleka i przetworów przeliczone na mleko (bez masła) spadnie o 0,9% do 229 l/mieszkańca, a masła utrzyma się na poziomie 5,5 kg/mieszkańca.

W 2022 r. na krajowym rynku mleka utrwalą się tendencje obserwowane w 2021 r. Gospodarstwa rolne i przemysł mleczarski w Polsce będą kontynuować procesy restrukturyzacji. W czerwcu 2022 r. pogłowiu krów ogółem ukształtuje się na poziomie 2390 tys. szt., a krów mlecznych 2110 tys. szt. Wydajność mleczna krów wzrośnie odpowiednio do 5970 i 6680 l/szt. i zrekompensuje spadek pogłowia. W rezultacie produkcja mleka surowego nieznacznie zwiększy się do 14,4 mld l (14,8 mln t). Dostawy surowca do przemysłu mleczarskiego

wzrosną do 12250 mln l, a sprzedaż bezpośrednia nieznacznie spadnie do 250 mln l. Zużycie mleka w gospodarstwach rolnych nieznacznie wzrośnie, gdyż spadek samozaopatrzenia do 960 mln l zrekompensuje wzrost zużycia na pasze do 850 mln l. W handlu zagranicznym przewiduje się utrzymanie wzrostowych tendencji w eksporcie, który wzrośnie do 5,0 mln t w ekwiwalencie mleka, a import nieznacznie wzrośnie do 2,2 mln t. W ujęciu wartościowym w związku z wysokimi cenami światowymi eksport zwiększy się do 2,6 mld EUR, a import do 1,2 mld EUR. Branża mleczarska pozostanie dużym eksporterem netto. Duży eksport będzie koniecznością w warunkach rosnącej produkcji i skupu oraz mniejszej konsumpcji na rynku wewnętrznym. W 2022 r. bilansowa konsumpcja mleka i przetworów (bez masła) w gospodarstwach domowych spadnie do 227 l/mieszkańca, a masła do 5,3 kg/mieszkańca. Głównym powodem tego będzie pogorszenie sytuacji budżetów gospodarstw domowych w związku z rosnącymi cenami detalicznymi towarów konsumpcyjnych i usług. W 2022 r. ceny skupu mleka w Polsce będą uzależnione przede wszystkim od koniunktury na rynkach międzynarodowych. Jeżeli nie wystąpi znaczący spadek cen trwałych produktów mlecznych, to ceny surowca mogą utrzymać się na poziomie 1,45-1,50 zł/l. Czynnikiem determinującym relatywnie wysokie ceny są relatywnie wysokie ceny żywności na międzynarodowych giełdach towarowych oraz czynniki inflacyjne w gospodarce narodowej.

SUMMARY

In 2021, the market conditions of the domestic dairy industry were determined primarily by the good economic situation on the international market which was reflected in increased prices of durable dairy products. Despite the successive phases of the COVID-19 pandemic, the economic recession has been overcome in the global, EU and national economy and there are clear symptoms of economic recovery. Strong inflationary factors, being a source of increasing risk, have an adverse impact on the economic situation of enterprises and households. Agrometeorological conditions during the growing season were favorable and resulted in a large harvest of fodder plants used in dairy cattle breeding. In the market conditions presented above, the dairy industry continued its restructuring processes, which was confirmed in the long term by the results of the Agricultural General Census. It is estimated that the number of farms keeping cows is approx. 170 thousand, including 90-95 thousand entities providing raw material to the dairy industry.

In June 2021, as compared to the same period of 2020, the total number of cows decreased by 3.2% to

2,388 thousand, and dairy cows by 4.7% to 2113 thousand. The decrease in the number of dairy cows was not compensated by a large increase (by 10.4%) in the number of cows used in the production of beef. Structural changes in agriculture are the main reason for the decline in the number of dairy cows, as purchase prices were high. The progressive concentration and modernization of milk production in medium and large farms resulted in an increase in the average production of dairy cows by 1.7% to 6,570 l / piece. The increase in milk production will not compensate for the decrease in the number of dairy cows and the production of raw milk in 2021 will decrease by 1.0% to 14.3 billion l (14.7 million tonnes).

Distribution of raw milk production in Poland is increasingly carried out through market channels, as purchasing by the dairy industry is increasing, while direct sales and consumption on farms are falling. In 2021, raw material supplies to the dairy industry may increase by 0.3% to 12.2 billion liters and will account for 85.5% of milk production. Direct sales will drop to approx. 270 million liters. Milk

consumption on farms will decrease to approx. 1.8 billion liters, as an increase in consumption for fodder to 0.8 billion liters will not compensate for the drop in self-supply to 1.0 billion liters. Decrease in direct sales and self-supply are a consequence of resignation from rearing dairy cows in the smallest farms.

In 2021, the purchase prices of milk in Poland are still at a high level, as in the period from January to August the average price was PLN 1.51 / l and was 12.6% higher than in the corresponding period of 2020. Purchase prices fluctuated from PLN 1.49 / l in January and February to PLN 1.52 / l in April. In the summer period, a slight seasonal drop in prices to PLN 1.50 / l was recorded, but it was much lower than in the previous years. It is expected that in 2021 the average purchase price will amount to PLN 1.53 / l and will be 11.0% higher than in the previous year. Increased purchase prices were accompanied by higher dynamics of the prices of feedstuffs, mainly grain, which had a negative impact on the profitability of breeding.

In the first half of 2021, the upward trend in foreign trade turnover in the dairy

Table 1

Milk balance (in thousand tonnes)¹

Description	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ^{a)}	2022 ^{b)}
Total production	13271	13790	14215	14518	14847	14693	14795
including cow's milk	13244	13721	14170	14503	14822	14668	14770
Import ^{c)}	1825	1820	1910	1900	2100	2100	2200
Total disposal	15096	15610	16125	16418	16947	16793	16995
Export ^{c)}	3880	4210	4650	4610	4730	4650	5000
For foodstuffs	515	565	630	720	770	825	875
For consumption	10701	10835	10845	11088	11447	11318	11120
Total usage	15096	15610	16125	16418	16947	16793	16995
Self-sufficiency^{d)} (%)	118,3	121,0	123,9	123,0	121,5	121,0	123,3

¹ Relative numbers (indicators, percentages) in the entire report are usually calculated on the basis of absolute data expressed with greater accuracy than provided in the publication. Due to data rounding, the sums of components may in some cases differ from the given totals.

^{a)} IAFE-NRI estimate.

^{b)} IAFE-NRI forecast.

^{c)} The volume of exports and imports was calculated using dry matter content coefficients in accordance with Chapter V.

^{d)} Calculated as the relation of total production to internal consumption (consumption plus foodstuff usage).

Source: IAFE-NRI calculations based on data from Statistics Poland and the Ministry of Finance.

industry continued, showing high dynamics in terms of value. Improved global market conditions was the main reason for this. In quantitative terms, exports and imports of dairy products slightly decreased, which was probably due to the stabilization of raw material supplies and changes in the commodity structure. Export expressed in the raw material equivalent amounted to 2,500 thousand tonnes and was by 0.4% lower than in the corresponding period of 2020. The value of exports increased by 7.8% to EUR 1,321.8 million. Import per raw material amounted to 1,075 thousand tonnes and was by 0.5% lower than in the previous year. Import value increased by 4.7% to EUR 590.2 million. As a result, the exchange balance in quantitative terms fell by 0.3% to 1,425 thousand tonnes, but its value increased by 10.5% to EUR 731.6 million.

From January to August 2021, as compared to the corresponding period of 2020, retail prices of dairy products increased by 2.5%, and prices of butter decreased by 1.2%. The dynamics of retail prices of consumer goods and services amounted to 4.0%, and the prices of food and non-alcoholic beverages to 1.7%. The increase in the prices of dairy products was slightly lower than the inflation rate and slightly higher than the increase in food prices in general. The dynamics of the prices of dairy products was higher than in the case of the prices of meat and processed meat products in general (0.5%), but lower than the prices of fish and processed fish prod-

ucts (3.6%). Butter became cheaper, as compared to vegetable fats and other animal fats.

In 2021, the balance consumption of milk and processed milk products will amount to approx. 11.3 million tonnes and will be 1.1% lower than in the previous year. The main decisive factors will be price relations with respect to substitute products (mainly meat and processed meat products as well as vegetable fats) and the unfavorable demographic situation in the country, which significantly intensified during the COVID-19 pandemic. Food consumption in Poland is influenced by increasing inflationary factors, especially in other sectors of the economy (e.g., energy, materials, and services), which adversely affect household budgets. Based on the results of family budget surveys, it is estimated that the balance consumption of milk and processed milk products (without butter) will decrease by 0.9% to 229 l / inhabitant, and for butter it will still be at the level of 5.5 kg / inhabitant.

In 2022, the trends observed in 2021 will persist in the domestic milk market. Farms and the dairy industry in Poland will continue restructuring processes. In June 2022, the total number of cows will be 2,390 thousand, and dairy cows 2,110 thousand. Milk production of cows will increase to 5,970 and 6,680 l / animal, respectively and will compensate for the decrease in the number of livestock. As a result, production of raw

milk will slightly increase to 14.4 billion liters (14.8 million tonnes). Raw material supplies to the dairy industry will increase to 12,250 million liters, and direct sales will slightly decrease to 250 million liters. Milk consumption on farms will slightly increase, as the decrease in self-supply to 960 million liters will compensate for the increase in foodstuff consumption to 850 million liters. In foreign trade, the upward trend in exports is expected to continue, which will increase to 5.0 million tonnes in milk equivalent, and imports will slightly increase to 2.2 million tonnes. In terms of value, due to high world prices, exports will increase to EUR 2.6 billion, and imports up to EUR 1.2 billion. The dairy industry will remain a major net exporter. Large exports will be a necessity with growing production and purchases as well as lower consumption on the domestic market. In 2022, the balance consumption of milk and processed products (without butter) in households will drop to 227 l / capita, and butter to 5.3 kg / capita. The main reason for this will be deteriorated household budgets due to rising retail prices of consumer goods and services. In 2022, purchase prices of milk in Poland will depend primarily on the economic situation on international markets. If there is no significant drop in the prices of durable dairy products, prices of raw materials may remain at the level of PLN 1.45-1.50 / l. Relatively high prices are determined by relatively high food prices on international commodity exchanges and inflation factors in the national economy.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukążą się:

1. Rynek zbóż (61) • październik 2021,
2. Rynek drobiu (60) • październik 2021,
3. Rynek ryb (32) • październik 2021,
4. Rynek mięsa (61) • listopad 2021,
5. Rynek rzepaku (60) • listopad 2021,
6. Rynek ziemniaka (48) • listopad 2021,
7. Rynek owoców i warzyw (59) • grudzień 2021.

WARUNKI PRENUMERATY I SPRZEDAŻY

Zamówienia na prenumeratę i sprzedaż wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: dw@ierigz.waw.pl lub kontaktując się telefonicznie – Barbara Walkiewicz, tel. 22 50 54 685 w godz. 8⁰⁰–16⁰⁰.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4), pokój nr 3.

Prenumerata roczna 1 egz. (2 numery) w 2021 r. wynosi 300 zł (w tym 8% VAT).

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przesyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
- e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433
W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.

Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wierne odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług introligatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

Zapraszamy do korzystania z naszych usług

Dział Wydawnictw
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430
fax (22) 50 54 636, e-mail: dw@ierigz.waw.pl

CENA 150 ZŁ

ISSN 1231-2673

Prenumerata (2 numery) w 2021 roku wynosi 300 zł (w tym 8% VAT).
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>